

Odpovědnost za škodu

JUDr. Lenka Dobešová, Ph.D.

Pojem odpovědnosti a historický úvod

- Římské právo pojem odpovědnosti neznalo
- Upravovalo závazky ex delicto – bez rozlišení deliktu civilního x trestního
- Pojem odpovědnosti byl vyvinut a nedůsledně přejat z jiných společenských věd 19. století
- Dodnes dle teorie dva náhledy na odpovědnost:
 - a) Sankční odpovědnost, tzv. retrospektivní (za nesplnění povinnosti či za porušení povinnosti)
 - b) Aktivní odpovědnost, tzv. perspektivní – primární, za to, že bude splněno

Subjektivní a objektivní odpovědnost

- Subjektivní = odpovědnost za zavinění (bez zavinění nevznikne), historicky starší
- Objektivní = odpovědnost bez ohledu za zavinění (za riziko), podle § 2895 ji nelze rozšiřovat
- Absolutní odpovědnost = bez ohledu na zavinění a bez možnosti liberace (nepřísnější s ohledem na rizikovost daných situací či činností a nutná z hlediska prevence jednajících a ochrany případných poškozených)

Předpoklady odpovědnosti za škodu

- 1. protiprávní jednání (u objektivní právně relevantní škodná událost)
- 2. Újma (nemajetková újma i škoda)
- 3. Příčinná souvislost (kauzální nexus mezi jednáním a škodou)
- 4. Zavinění (u subjektivní odpovědnosti se presumuje v nedbalostní formě, u objektivní se nevyžaduje)

Druhy odpovědnosti upravení v OZ dle povahy porušení primární povinnosti

- Odpovědnost vzniklá z **úmyslného porušení dobrých mravů § 2909**
- Odpovědnost vzniklá z **porušení zákona a zásahu do absolutního práva §2910** (za zavinění –subjektivní)
- Odpovědnost vzniklá **ze zaviněného porušení ochranné normy § 2910** (za zavinění – subjektivní)
- . Odpovědnost vzniklá z porušení smluvní povinnosti § 2913 (bez zavinění – objektivní)

Ochranný účel normy v judikatuře

- 25 Cdo 535/2018
- Žalovaná dne 21.7.2015 způsobila dopravní nehodu, při níž byl zraněn zaměstnanec žalobkyně a pro trvalé následky musel ukončit svůj pracovní poměr. Žalobkyně mu vyplatila odstupné ve výši 223.668Kč.
- Především je nutno zdůraznit, že protiprávním jednáním řidičky bylo zasaženo do absolutních práv poškozeného, tj. zaměstnance žalobkyně (způsobení újmy na jeho zdraví), nikoli do práva zaměstnavatele – žalobkyně. Výplata odstupného je až následkem poškození zdraví jejího zaměstnance, tedy následkem následku protiprávního jednání žalované.
- Účelem zákona o silničním provozu je dle §1 tohoto zákona úprava práv a povinností účastníků provozu, pravidla provozu na pozemních komunikacích a správa řízení silničního provozu státem. Ochranná funkce normy zajišťuje pouze plynulost a bezpečnost provozu na pozemních komunikacích, zákon chrání život, zdraví a majetek účastníků provozu a garantuje i odškodnění zásahu do těchto statků způsobených bezprostředním porušením silničních předpisů. Tuto funkci však nejde nepřiměřeně rozšiřovat nad rámec ochrany bezpečnosti dopravního provozu a nahrazovat tak ochrannou funkci dalších právních norem, jejichž podstatou je ochrana daných právních vztahů, v posuzované věci zákoníku práce. Žalovaná zasáhla do práv poškozeného z dopravní nehody, jímž byl zaměstnanec dovolatelky, nikoli do práv zaměstnavatele

Jednání a jeho protiprávnost

- Protiprávnost – objektivní prvek
- Zákazy a příkazy v celém právním řádu
- Závazky z deliktů pouze úprava prevenční povinnosti v §2900 an.

- PREVENCE dle OZ
- Generální prevence § 2900

Hypotéza:1)vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukr.života

2)omezena na konání (dare, facere)

3) subjektivní rozsah – každý

Dispozice: nesmí dojít k:

1) nedůvodné újmě

2) na životě, zdraví nebo vlastnictví jiného (i živ. prostředí)

Speciální prevence

- Zakročovací povinnost § 2901
- Oznamovací povinnost § 2902
- Nesplnění zakročovací povinnosti přiměřeným způsobem ohroženým § 2903/1
- Nese následky, kterým mohl zabránit ze svého
- Při vážném ohrožení:

Právo ohroženého požadovat uložení vhodného a přiměřeného opatření k odvrácení hrozící újmy soudem § 2903/2

Újma způsobená náhodou: nahradí ten, kdo dal zaviněně náhodě podnět (např. rozbití záchranné brzdy či hasícího přístroje)

Okolnosti vylučující protiprávnost (následná absence výchozího předpokladu pro odpovědnost)

- Zvláštní soukromoprávní oprávnění
- Plnění zákonné povinnosti
- Svolení poškozeného
- Svépomoc (§14)
- Nutná obrana (§2905)
- Krajní nouze (2906)

Příčinná souvislost

- Faktická (přirozená) kauzalita
 - Teorie podmínky
 - - *Conditio sine qua non*
-
- Co např. není příčinná souvislost: NS30 Cdo 4973/2014, R 35/2017
 - Snížení obvyklé ceny vozidla v důsledku plynutí času není v příčinné souvislosti s nepřiměřeně dlouhým řízením o schválení technické způsobilosti (např. cena v roce 2018 - 400tis a rok 2021 350tis)

Právní kauzalita (příčítání)

- Rozumná předvídatelnost
- Pravděpodobnost
- Adekvátní příčinná souvislost
- - skutečnost musí být obecně způsobilá s vyšší mírou pravděpodobnosti vyvolat daný následek
- - nutno vyřadit skutečnosti, které daný následek přivodí jen provázáním s mimořádnými okolnostmi
- Problém prosté ekonomické újmy

Zavinění

- Psychický vztah škůdce k vlastnímu jednání příčícímu se objektivnímu právu
- Hodnocení dle rozumového a volního prvku:
- Úmysl: - přímý (věděl a chtěl)
- - nepřímý (věděl a pro případ, že normu poruší s tím byl srozuměn)
- Nedbalost: - vědomá – věděl, že může normu porušit, avšak bez přiměřených důvodů spoléhal na to, že se tak nestane
- - nevědomá – nevěděl, že může normu porušit, ač to vědět měl a mohl
- Hrubá nedbalost – vyšší stupeň intenzity
- Presumpce zavinění

Deliktní způsobilost

- Intelektuální a volní vyspělost
- Nezpůsobilý pro:
- Nedostatek věku
- V důsledku soudního rozhodnutí pro duševní poruchu
- Následkem duševní poruchy působící během protiprávního jednání
- §2920 a n. nová věková hranice 13 let!!!!!!

Zvláštní případy odpovědnosti v OZ

- - škoda způsobená tím, kdo nemůže posoudit následky svého jednání
- Škoda způsobená osobou s nebezpečnými vlastnostmi
- Škoda z provozní činnosti
- Škoda způsobená provozem zvlášť nebezpečným
- Škoda na nemovité věci
- Škoda z provozu dopravních prostředků
- Škoda způsobená zvířetem
- Škoda způsobená věcí
- Škoda způsobená vadou výrobku
- . Škoda na odložené věci

Škoda způsobená na vnesené věci

Škoda způsobená informací nebo radou za úplatu

Škoda způsobená při výkonu veřejné moci – zák.č. 82/1998 Sb.

Obsah náhrady újmy dle OZ

- Obsah = co se hradí (§ 2894-1899)
- Újma na jmění (škoda) vždy
- Nemajetková újma (pokud byla výslovně ujednána nebo pokud tak výslovně stanoví zákon)

Způsob a rozsah náhrady škody

- Jak se škoda hradí a kolik?
- Přednost naturální restituce (tzn. uvedení do předešlého stavu) před relativní náhradou (peněžní)
- Je na poškozeném, zda-li o relativní náhradu požádá na prvním místě
- Hradí se škoda skutečná a ušlý zisk

Moderační právo soudu

- Snížení náhrady § 2953n.
- Soud sníží z důvodu zvláštního zřetele hodných
- Zohlední – jak ke škodě došlo, k osobním a majetkovým poměrům škůdce a poškozeného
- Nelze: u úmyslu a u toho, kdo se přihlásil k odbornému výkonu jako příslušník určitého stavu nebo povolání, pokud došlo k porušení odborné péče

Odčinění nemajetkové újmy

- Přiměřené zadostiučinění (satisfakce)
- Morální – omluva, konstatování porušení práva
- V penězích

Odčinění újmy na přirozených právech člověka

- § 2956 generální klauzule
- §2958 újma na zdraví – bolest, náhrada společenského upravnění, další nemajetková újma, metodika Nejvyššího soudu)
- § 2959 sekundární oběti
- Další práva:
- Náklady spojené s péčí o zdraví
- Náklady pohřbu
- Náhrada za ztrátu na výdělku
- Náhrada za ztrátu na důchodu
- Náhrada bezplatně poskytované práce
- Náhrada nákladů na výživu pozůstalým
- odbytné

Bolestné

- Bodové hodnocení v části B metodiky Nejvyššího soudu
- Hodnota bodu je odvozena od jednoho procenta hrubé měsíční nominální mzdy přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za kalendářní rok předcházejícího roku, v němž vznikl nárok/bolest
- V roce 2021 = 356,11 Kč

Ztížení společenského uplatnění

- Základní otázka – jaká je hodnota lidského života???
- 400-násobek průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za kalendářní rok předcházejícího roku, v n měž se ustálil zdravotní stav
- V roce 2021 : 14 244 400 Kč

Bezdůvodné obohacení

- § 2991
- Kdo se na úkor jiného bez spravedlivého důvodu obohatí, musí ochuzenému vydat, oč se obohatil
- Bezdůvodně se obohatí ten, kdo získá majetkový prospěch:
 - - plněním bez právního důvodu
 - - plněním z právního důvodu, který odpadl
 - - protiprávním užitím cizí hodnoty
 - - tím, že za něho bylo plněno, co měl plnit po právu sám

Kdy není povinnost vydat....

- Byl-li splněn dluh a to i předčasně
- Nebylo-li uplatněno právo, ač uplatněno být mohlo
- Učinila-li jedna osoba něco ve svém výlučném a osobním zájmu či na vlastní nebezpečí
- Kdy jedna osoba obohatí druhou s úmyslem ji obdarovat nebo obohatit bez úmyslu se právně vázat